

ABSTRACT

Larysa Martseniuk, Andriy Netsvetov. Domestic tourism development directions in Ukraine. The main promising types of tourism that can be developed in Ukraine in the post-war period are outlined, taking into account the strategy of sustainable development of society in general and Ukraine in particular. The authors focused attention on the development of bicycle tourism, water and spiritual types of tourism. A short list of tourist locations in the Dnipropetrovsk region that are recognized as "tourist magnets" is provided. After the coronavirus pandemic, most countries took a course to develop domestic tourism. Ukraine was not an exception in this matter. All program documents outlining the directions of tourism development in Ukraine emphasize the development of domestic tourism.

It is domestic tourism that will allow Ukrainians to travel within their country, get to know its culture, and attract foreign tourists to visit tourist locations in our country. This will increase the number of jobs and attract revenues to budgets of various levels. It is clear that for any tourist in the first place when choosing a trip, safety comes first, and then all other factors are added, for example, the cost of the tour, duration, special conditions, etc. As long as the war continues in Ukraine, there are no stable prerequisites for the development of tourism, because the gathering of people in one place can be dangerous due to Russian aggression. At the same time, Ukraine has post-war plans for the reconstruction of the country as a whole. This will apply not only to critical infrastructure facilities, but also to transport and tourist infrastructure. Of course, all hotels, restaurants, parks will be restored and new, even better ones will be built.

In this study, we singled out only a few types of tourism, the development of which is appropriate after the war, namely: water tourism, bicycle tourism, spiritual tourism, but at the same time, we must admit that there are other, potentially popular types of tourism in Ukraine in the future: railway, military, greyhound, recreational, extreme, business, cognitive, educational, medical, aviation, scientific, research, adventure, religious, virtual, in houses on wheels, etc.

Also, we focused our attention on only six tourist magnets of the Dnipropetrovsk region, but there is no doubt that there are many other interesting things to visit in this region. Other regions of Ukraine also have their own tourist locations and they will definitely enter the world rankings of tourist visits in the post-war period.

When planning trips, it is recommended to choose conscious tourism, that is, to choose such recreation destinations, during which they will not harm nature or the environment as a whole.

Keywords: *tourism, domestic tourism, bicycle tourism, water tourism, spiritual tourism.*

УДК 340. 63: [343.148. + 347.948](477)

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-4-227-232

Олена МАКАРОВА ©

кандидат психологічних наук, доцент
(Харківський національний університет
внутрішніх справ, м. Харків, Україна)

ЗАКОНОДАВЧА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВО-ПСИХІАТРИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ТА ЦИВІЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННЯХ

Здійнено аналіз нормативно-правового регулювання призначення судово-психіатричної експертизи судом або слідчим, зокрема законодавчих та практичних особливостей призначення судово-психіатричних експертиз для з'ясування індивідуально-психологічних особливостей учасників процесу (потерпілих, свідків, підозрюваних).

Розглянуто норми Кримінального кодексу України та Цивільного кодексу України, за якими призначається судово-психіатрична експертиза, а також завдання, котрі вона вирішує. Також приділено увагу питанням організації проведення експертизи у спеціалізованих державних установах за наказами та постановами Міністерства охорони здоров'я; окреслено державні

© О. Макарова, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-5480-5942>

faunalena@ukr.net

установи, на яких покладено функції щодо науково-методичного забезпечення проведення судово-психіатричних експертиз, а також акцентовано на питаннях підвищення кваліфікації державних судових експертів.

Ключові слова: завдання, судово-психіатрична експертиза, питання, кримінальне та цивільне провадження, Цивільний кодекс України, Кримінальний кодекс України.

Постановка проблеми. Сучасна наукова система базується на взаємозв'язку між різноманітними галузями науки. Так, процесуальне право співпрацює з такими галузями, як криміналістика, кримінальне, цивільне, адміністративне право тощо. Сьогодення вимагає і значної співпраці юридичних практик із технічними, суспільними та природничими науками у теоретичній та практичній площині. Застосування знань із судової медицини та судово-психіатричної експертизи знаходять своє відображення у вирішенні завдань правосуддя: кримінальному, процесуальному, цивільному та адміністративному судочинстві. Аналіз можливостей застосування спеціальних знань із судової медицини та судово-психіатричної експертизи у кримінальних та цивільних процесах наштовхнув на дослідження умов призначення та особливостей проведення такої експертизи.

До категорій судових відносять експертизи, проведені під час кримінального або цивільного провадження за призначенням суду. У кримінальному процесі на досудовому розслідуванні їх вперше призначає слідчий. Судові експертизи проводяться у спеціалізованих судово-експертних установах або в установах, що визначені процесуальним законодавством, а саме: Кримінальним процесуальним кодексом України та Цивільним процесуальним кодексом України.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. У результаті аналізу наукових публікацій щодо правових підстав, організації та проведення судово-психіатричних експертиз у кримінальному, цивільному та адміністративному провадженнях було зроблено висновок, що це питання недостатньо висвітлене в науковій літературі з урахуванням сьогодення. Питання призначення та проведення судово-психіатричної експертизи висвітлено в роботах таких вчених, як: Ю. Орлов, Н. Сенченко, В. Цимбалюк, В. Бурбело, І. Загородній, М. Луцький, О. Олійник, О. Радзевілова, М. Цимбал, В. Ціркаль та ін. Проте на сьогодні існує потреба у додатковому розгляді правових підстав призначення та особливостей проведення судово-психіатричних експертиз, а також визначенні місць їх проведення.

Метою статті є аналіз нормативно-правової бази у сфері призначення судово-психіатричної експертизи, а саме: необхідно визначити відповідні норми матеріального і процесуального законодавства – насамперед кримінального та цивільного. Також метою наукового дослідження є аналіз підзаконних актів щодо організації та проведення судово-психіатричної експертизи у кримінальних провадженнях.

Виклад основного матеріалу. Практично всі судово-психіатричні експертизи проводяться у спеціалізованих судово-експертних відділеннях державних психіатричних установ за правилами, що встановлені законом для проведення державних судово-експертних установ [7].

Згідно зі ст. 71 Основ законодавства України про охорони здоров'я, абз. 4 п. 8 та п. 4 «Положення про Міністерство охорони здоров'я України», затвердженого постановою Кабінетом Міністрів України № 267 від 25.03.2015, з метою вдосконалення організації служби судово-психіатричної експертизи затверджено Перелік установ, в яких проводяться судово-психіатричні експертизи, та Перелік установ, в яких проводяться стаціонарні судово-психіатричні експертизи особам, які тримаються під вартою [9].

До переліку установ, в яких проводяться судово-психіатричні експертизи, входить тридцять одна державна установа в Україні. До установ, в яких проводяться стаціонарні судово-психіатричні експертизи особам, які тримаються під вартою, на території України належать вісім закладів. Державні судово-психіатричні експертні установи повинні перебувати виключно у підпорядкуванні органів управління охорони здоров'я. У психіатричних закладах інших відомств вони перебувати не можуть. Організацією і проведенням судово-психіатричного експертного дослідження займаються виключно органи і лікувальні установи психіатричного профілю МОЗ України.

Залежно від характеру експертних досліджень відділення судово-психіатричної експертизи поділяються на амбулаторні та стаціонарні. У свою чергу, стаціонарні відділення поділяються на відділення для осіб, які тримаються під вартою, та стаціонарні відділення для інших підекспертних осіб [5-6].

Стационарне відділення для осіб, які тримаються під вартою, забезпечене всіма необхідними умовами для тримання ув'язнених. У них є охорона невідомої служби охорони, що забезпечує безпеку, а також діють правові обмеження, передбачені чинним законодавством.

Рішення щодо організації або закриття у психіатричному закладі судово-експертного відділення приймається органами управління здоров'я, котрому ця установа підпорядкована. Робота підрозділів судово-психіатричної експертизи організовується згідно із зональним територіальним принципом. На деякі судово-експертні установи може бути покладено науково-методичне забезпечення проведення судових експертиз, а також професійну підготовку та підвищення кваліфікації державних судових експертів. Для судово-психіатричних експертних управлінь такі функції покладені на Державну установу «Інститут судової психіатрії Міністерства охорони здоров'я України». Статутні повноваження зазначеного закладу затверджені наказом МОЗ України № 1601 від 08.09.2023. Реалізацію цих повноважень покладено на філії судових експертиз, що розташовані на території України, а саме у Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Закарпатській, Івано-Франківській, Кіровоградській, Львівській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій, Черкаській, Чернівецькій та Чернігівських областях. До основних функцій визначених філій належать: проведення судово-психологічних та судово-психіатричних експертиз у кримінальному, адміністративному, цивільному і господарському провадженнях та у справах про адміністративні правопорушення; забезпечення участі експертів у судово-психіатричних експертизах, судових експертів-психологів під час здійснення досудового розслідування та судового розгляду відповідно до справи.

Проведення експертизи – це система процесуальних дій, спрямованих на отримання експертного висновку як доказу. Воно передбачає такі етапи: підготовку та призначення експертизи; проведення експертного дослідження та складання висновку; перевірку та оцінку слідчим висновку та подальші дії після отримання висновку [1-2].

Суб'єктами проведення судово-психіатричної експертизи виступають особи чи орган, що проводять провадження у справі, а саме суд або слідчий. Вони зобов'язані виявити саму потребу у проведенні експертизи, сформулювати експертні завдання у вигляді запитань для експертів, зібрати об'єкти та матеріали, що підлягають експертному дослідженню, тощо. Всі ці дії проводяться з дотриманням норм чинного законодавства, а саме: Кримінального процесуального кодексу України та Цивільного процесуального кодексу України.

Будь-яка судова експертиза призначається у випадках, коли у провадженні, чи то кримінальному, чи то цивільному, виникає потреба у спеціальних наукових знаннях. Судово-психіатрична експертиза призначається у тих випадках, коли під час розслідування кримінальної справи для з'ясування обставин, що мають значення у справі, виникає необхідність у проведенні спеціального психіатричного дослідження з використанням психіатричних знань [7].

Сумніви щодо психічної повноцінності є обґрунтованим припущенням про наявність у певного суб'єкта психічного розладу, здатного вплинути на юридично значущу поведінку.

Чинним законодавством чітко встановлені вимоги для обов'язкового призначення судово-психіатричної експертизи [3; 4; 8-10].

Згідно зі ст. 84 Кримінального кодексу України у межах кримінального провадження проводяться такі судово-психіатричні експертизи: судово-психіатрична експертиза підозрюваного, обвинуваченого; судово-психіатрична експертиза свідків; судово-психіатрична експертиза потерпілих; судово-психіатрична експертиза засуджених [3].

Згідно зі ст. 225 Цивільного кодексу України у цивільних справах проводяться такі судово-психіатричні експертизи: судово-психіатрична експертиза у справах про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною [10]. Також згідно з Цивільним кодексом України можуть бути призначені такі судово-психіатричні експертизи: судово-психіатрична експертиза у справах про визнання вчиненого правочину недійсним; судово-психіатрична експертиза у справах про визнання шлюбу недійсним або про розірвання шлюбу; судово-психіатрична експертиза у справах про можливість брати участь у вихованні дітей; судово-психіатрична експертиза про оскарження встановленого психіатричного діагнозу, а також щодо потреби у наданні психіатричної допомоги, виду такої допомоги та порядку її надання [10].

Розглянемо основні питання, котрі вирішує судово-психіатрична експертиза у кримінальних справах, та нормативно-правову базу щодо її призначення.

Згідно з нормами Кримінального кодексу України при проведенні судово-психіатричної експертизи підозрюваного, обвинуваченого вирішуються такі питання: чи страждала особа будь-яким психічним розладом на час інкримінованого діяння (ст. ст. 19, 20); чи усвідомлювала особа свої дії та чи могла керувати ними за своїм психічним станом (ч. 1, 2 ст. 19); чи усвідомлювала особа свої дії або бездіяльність та чи могла керувати ними за своїм психічним станом (ч. 1 ст. 20); чи страждає особа на даний час будь-яким психічним розладом; за своїм психічним станом чи усвідомлює особа свої дії на даний час (ч. 3 ст. 19) [3]?

Згідно зі ст. ст. 93 та 94 Кримінального кодексу України вирішується питання щодо потреби особи у застосуванні до неї примусових заходів медичного характеру [3].

Відповідно до ст. ст. 44 та 52 Кримінального процесуального кодексу України вирішується питання щодо здатності особи за своїм психічним станом самостійно реалізовувати своє право на захист та брати участь у проведенні з нею процесуальні дії [4].

Згідно з п. 5 ч. 3 ст. 76 Кримінального кодексу України вирішуються питання: чи страждає підозрювана (обвинувачувана) особа на розлади психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин; чи потребує вона лікування?

Відповідно до ст. 65 Кримінального процесуального кодексу України при призначенні судово-психіатричної експертизи свідків вирішуються такі питання: на даний час чи страждає особа на будь-які психічні розлади; чи здатна особа за своїм психічним станом правильно сприймати обставини, що мають значення для справи, та давати щодо них показання [4]?

Судово-психіатрична експертиза потерпілих у кримінальному провадженні вирішує такі питання: чи страждала потерпіла особа на будь-які психічні розлади під час кримінального правопорушення, що було вчинено проти неї; чи могла потерпіла особа за своїм психічним станом розуміти значення та характер кримінальних дій, вчинених стосовно неї, та чи могла вона чинити опір; чи страждає потерпіла особа на психічний розлад; чи виник він унаслідок протиправних дій, що були вчинені проти неї.

Згідно зі ст. 84 Кримінального кодексу України призначається судово-психіатрична експертиза засуджених. Основними питаннями, що вона вирішує, є такі: чи страждає засуджений на психічні розлади, що не дає йому змоги усвідомлювати свої дії або керувати ними; чи потребує засуджений за своїм психічним станом застосування примусового заходу медичного характеру і якого саме? Згідно з п. 5 ч. 3 ст. 76 Кримінального кодексу України вирішується питання, чи страждає засуджений на розлади поведінки та психіки внаслідок вживання психотропних речовин і чи потребує він лікування з приводу даної залежності [3]?

Далі розглянемо основні питання, котрі вирішує судово-психіатрична експертиза в цивільних справах та нормативно-правову базу щодо її призначення.

Основні питання, що їх вирішує судово-психіатрична експертиза у справах про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визначення фізичної особи недієздатною (призначається згідно зі ст. ст. 36 та 39 Цивільного кодексу України): чи страждає особа на психічні розлади та чи є ці розлади хронічними і стійкими? Відповідно до ст. 39 Цивільного кодексу України вирішується питання щодо здатності особи за своїм психічним станом усвідомлювати свої дії та керувати ними [10].

Питання, котрі вирішує судово-психіатрична експертиза у справах щодо визнання вчиненого правопорушення недійсним (призначається згідно зі ст. 225 Цивільного кодексу України): чи страждала особа на будь-які психічні розлади у момент вчинення правопорушення; чи усвідомлювала за своїм психічним станом свої дії та їхнє значення, чи могла вона керувати своїми діями [10]?

Судово-психіатрична експертиза у справах про визнання шлюбу недійсним чи про розірвання шлюбу призначається згідно з п. 1 ст. 40 Сімейного кодексу України для вирішення таких завдань: чи страждала особа на будь-які психічні розлади не момент, коли вона уклала шлюб; чи усвідомлювала вона значення своїх дій; чи страждає особа на будь-які психічні розлади під час розгляду справи; чи може особа за своїм психічним станом перебувати у шлюбі та продовжувати сімейні та шлюбні відносини [10]?

Судово-психіатрична експертиза у справах про можливість брати участь у вихованні дітей призначається згідно зі ст. 164 Сімейного кодексу України та вирішує такі питання: чи страждає особа на будь-які психічні розлади та чи може за своїм психічним

станом брати участь у вихованні дітей [8]?

Судово-психіатрична експертиза у справі щодо оскарження встановленого психіатричного діагнозу та потреби в наданні особі психіатричної допомоги, а також виду такої допомоги та порядку її надання призначається згідно з ч. 3 ст. 209 Кримінального процесуального кодексу України та вирішує такі питання: чи страждала людина на будь-які психічні розлади на час надання психіатричної допомоги та чи потребувала її [4]?

Висновки. Отже положення Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України, Цивільного кодексу України та Цивільного процесуального кодексу України надають можливість учасникам кримінальних та цивільних проваджень застосовувати спеціальні знання задля забезпечення максимально смілих доказів у справі, метою яких є встановлення обставин у кримінальному або цивільному провадженні, захист осіб, держави та суспільства від правопорушень та злочинів.

Судово-психіатричні експертизи призначаються для з'ясування індивідуально-психологічних особливостей підозрюваного або обвинуваченого, свідка та потерпілого у провадженнях та проводяться у визначених державою установах. Вони призначаються та проводяться, коли для цього є підстави у відповідному кримінальному або цивільному провадженні.

Список використаних джерел

1. Гусева В. О. Сучасні можливості психологічних експертиз під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених проти працівників правоохоронних органів. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2021. № 3(95). С. 256–267.
2. Гусева В. О. Призначення судово-медичних експертиз під час розслідування насильства щодо працівника правоохоронного органу: проблеми та шляхи їх вирішення. *Право і безпека*. 2021. № 3(82). С. 102–112.
3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
5. Макарова О. П. Судово-психіатрична експертиза: теоретичні аспекти та проблеми призначення. *Наше право*. 2023. № 4. С. 61–66.
6. Макарова О. П. Теоретико-правові засади проведення судово-психіатричної експертизи у кримінальному провадженні. *Право і безпека*. 2023. № 3(90). С. 190–200.
7. Про затвердження Порядку проведення судово-психіатричної експертизи : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 08.05.2018 № 865. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-18>.
8. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2002. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.
9. Устїнов О. В. Перелік установ, у яких проводяться судово-психіатричні експертизи. Неврологія та психіатрія організація охорони здоров'я. *Медичне право*. 18.07.2017.
10. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
11. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18 березня 2004 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.

Надійшла до редакції 27.11.2023

References

1. Husieva, V. O. (2021) Suchasni mozhlyvosti psykholohichnykh ekspertyz pid chas rozsliduvannia kryminalnykh pravoporushen, vchynenykh proty pratsivnykiv pravookhoronnykh orhaniv [Modern possibilities of psychological examinations during the investigation of criminal offenses committed against law enforcement officers]. *Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E.O. Didorenka*. № 3(95), pp. 256–267. [in Ukr.].
2. Husieva, V. O. (2021) Pryznachennia sudovo-medychnykh ekspertyz pid chas rozsliduvannia nasylstva shchodo pratsivnyka pravookhoronnoho orhanu: problemy ta shliakhy yikh vyrishennia [Appointment of forensic medical examinations during the investigation of violence against a law enforcement officer: problems and ways to solve them]. *Pravo i bezpeka*. № 3(82), pp. 102–112. [in Ukr.].
3. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [The Criminal Code of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 05.04.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>. [in Ukr.].
4. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [The Criminal Procedure Code of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 13.04.2012. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>. [in Ukr.].
5. Makarova, O. P. (2023) Sudovo-psykhiatrychna ekspertyza: teoretychni aspekty ta problemy

pryznachennia [Forensic psychiatric examination: theoretical aspects and problems of appointment]. *Nashe pravo*. № 4, pp. 61–66. [in Ukr.].

6. Makarova, O. P. (2023) Teoretyko-pravovi zasady provedennia sudovo-psykhiatrychnoi ekspertyzy u kryminalnomu provadzhenni [Theoretical and legal principles of forensic psychiatric examination in criminal proceedings]. *Pravo i bezpeka*. № 3(90), pp. 190–200. [in Ukr.].

7. Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia sudovo-psykhiatrychnoi ekspertyzy [On the approval of the Procedure for conducting a forensic psychiatric examination] : nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy vid 08.05.2018 № 865. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-18>. [in Ukr.].

8. Simeinyi kodeks Ukrainy [The Family Code of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 10.01.2002. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>. [in Ukr.].

9. Ustinov O. V. Perelik ustanov, u yakykh provodiatsia sudovo-psykhiatrychni ekspertyzy. Nevrolohii ta psykhiatrii orhanizatsiia okhorony zdorovia. *Medychno pravo*. 18.07.2017. [in Ukr.].

10. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [The Civil Code of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 16.01.2003. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>. [in Ukr.].

11. Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [The Civil Procedure Code of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 18 bereznia 2004 r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>. [in Ukr.].

ABSTRACT

Olena Makarova. Legislative support of assignment of forensic psychiatric examination in criminal and civil proceedings. The article analyzes legislative regulations regarding the appointment of a forensic psychiatric examination as ordered by a court or an investigator. A theoretical analysis of the legislative and practical features of the appointment of forensic psychiatric examinations was carried out to clarify the individual psychological characteristics of the participants in the process (victims, witnesses, suspects).

The considered articles of the Criminal and Civil Codes of Ukraine, according to which a forensic psychiatric examination is appointed, as well as the considered tasks that it solves. The article also talks about the organization of examination in specialized state institutions according to the Orders and Resolutions of the Ministry of Health; identified state institutions that are entrusted with the functions of scientific and methodological support for the production of forensic psychiatric examinations, as well as the issue of improving the qualifications of state forensic experts.

Expertises conducted during criminal or civil proceedings as ordered by the court belong to the categories of judicial. They are appointed by the investigator for the first time in the criminal process at the pre-trial investigation. Forensic examinations are conducted in specialized forensic institutions or in institutions defined by procedural legislation, namely: the Criminal Procedure Code and the Civil Procedure Code of Ukraine.

Practically all forensic psychiatric examinations are carried out in specialized forensic departments of state psychiatric institutions according to the rules established by law for the conduct of state forensic institutions.

Therefore, the provisions of the Criminal Code and the Criminal Procedural Code of Ukraine, the Civil and Civil Procedural Code of Ukraine enable the legal system to apply special knowledge to participants in criminal and civil proceedings in order to provide the most comprehensive evidence in the case, the purpose of which is to establish the circumstances in criminal or civil proceedings, the protection of persons, state and society from offenses and crimes.

Forensic psychiatric examinations are prescribed to find out the individual psychological characteristics of the suspect or accused, witness and victim in the proceedings, and are carried out in institutions designated by the state. They are appointed and conducted when there are grounds for this in the relevant criminal and civil proceedings.

Keywords: *task, forensic psychiatric examination, question, criminal and civil proceedings, Civil Code of Ukraine, Criminal Code of Ukraine.*